

Mångfald, integration och kyrkligt ledarskap i kvalitativa intervjuer

Sartre - Hell is Other People.

Jag vill inleda med att läsa från Jesaja 56:3, 6-8. Jag läser.

Främlingen som sluter sig till Herren skall inte säga: »Herren håller mig skild från sitt folk«, och den snöpte skall inte säga: »Jag är ett förtorkat träd.« [...] 6 Främlingar som sluter sig till Herren och vill göra tjänst hos honom, älska Herrens namn och vara hans tjänare, ja, alla som iakttar sabbaten och inte vanhelgar den och håller fast vid mitt förbund 7 får komma till mitt heliga berg och glädjas i mitt bönehus, och deras brännoffer och slaktoffer skall jag ta emot på mitt altare. *Mitt hus skall kallas ett bönens hus för alla folk.* 8 Detta är Herren Guds ord, han som samlar det skingrade Israel: Ännu fler skall jag samla till dem som redan är samlade.

Jesaja var den mest lästa profeten under Jesus tid och det här löftet var en stor del av folket Israels självförståelse under Jesu tid. Genom det sanna Israel skulle alla folk samlas vid Guds berg och för Paulus är Jesus det sanna Israel och därmed kommer alla folk att samlas i Kristus. Vi ser även i Apostlagärningarna hur man tar mångfalden av olika folk och språk som ett tecken på uppfyllandet av Guds löfte till Israel.

Vi kan alltså omformulera Sartre, men bibehålla något att spänningen i citatet när vi säger att "Congregation is Other People".

Det finns alltså en tanke från Jesaja och in igenom Nya testamentet om etnisk mångfald som ett tecken på att Guds löften är uppfyllda. I de femtontal intervjuer som vi har gjort med ledare och pastorer i Equmeniakyrkanförsamlingar märker vi en snarlik, mycket positiv, eller till och med självklarhet i vikten av mångfald.

Gällande mångfald kan vi se att tanken om mångfald som något självklart för församlingen är tydlig. En av de ledare vi intervjuar uttrycker det som så, "Jag tycker mångfald för mig är ju så självklart på nåt sätt. Dels för att jag själv har en mångfaldbakgrund och sådär. Men de är ju också att alla människor får betyda lika mycket. Ja, men en av mänskliga rättigheterna liksom, att mångfald behövs så. Det är så självklart med mångfald." En annan betonar hur mångfald inte enbart gäller språk och etnicitet utan även en mångfald i uttrycksformer och att de som medverkar i gudstjänsten är av olika kön, ålder och bakgrund. Den här personen lyfter även fram frågan om mångfald vad det gäller åsikter och tolkningar av sin tro.

Mångfald verkar man då inte komma ifrån som kristen församling. Samtidigt kan man kanske se Korinthierbrevet som Paulus försök att få en församling med många olika röster att fungera. Det i sig är själva utmaningen. Det är vad vi ser i de intervjuer vi har gjort med ett flertal pastorer och ledare i församlingar i Ekumeniakyrkan som vi har valt att kalla för mångfaldförsamlingar. Själva tanken om mångfald finns där. Hur det ska fungera i praktiken finns det sedan många frågor och förslag kring.

Det kan man kanske tänka att vi som forskare ska ge svar på, men det är inte riktigt så vi har sett vår roll. Magnus kommer att berätta mer om detta, men vi gick in i det här forskningsprojektet om mångfald, integration och delaktighet för unga i frikyrkan med tanken på att det är de vi möter som är experter på sin situation. Det är en grundtanke i det som heter aktionsforskning. Forskarnas roll är att möjliggöra (facilitera) den expertisen att komma fram, komma till uttryck, och framförallt möjliggöra så att de vi pratar med får syn på sin egen expertis och lär sig av den. Det var tanken i de projekt där vi spenderade lite längre tid. Som ett komplement till de tre projekten så intervjuade vi även ca. 15 stycken ledare och pastorer i mångfaldförsamlingar. Med mångfaldförsamling menar vi församlingar med olika språkgrupper i själva församlingen, eller församlingar som ligger i och verkar i en förort med många olika folkgrupper som församlingen kommer i kontakt med. Det är främst de här intervjuerna jag hänvisar till nu.

I våra intervjuer kan man sluta sig till att bland de intervjuade så är mångfaldstanken stark. Detta är ju betonat i samfundet också med det material som till exempel Inga Johansson tagit

fram tillsammans med andra om *Mångfald i församlingen*. Men, som jag nämnde om Korinthierbrevet. Även Paulus märkte ju utmaningar med mångfaldsförsamlingar.

En pastor betonar vikten av mångfald utifrån alla människors lika värde och benämner det som en central kristen tanke. Detta kommer hen tillbaka till vid två tillfällen i intervjun och vid båda tillfällena kommer hen i nästa mening till utmaningarna med mångfald. Dessa två ligger väldigt nära varandra för den här pastorn och det är något som vi ser när vi ställer frågorna om integration – alltså arbetet i att få församlingen att arbeta tillsammans. Den här ledaren nämner främst språket och att få flera personer, inte minst om man har utländsk bakgrund och ett sämre språk, att bli delaktiga i gudstjänsterna. Utmaningen med språket gör att vissa församlingar väljer att ha olika gudstjänster med olika språk eller ha olika språkgrupper som olika delar i en församling.

I en församling där man haft en sådan fördelning under en längre period uttrycker pastorn en tvetydighet till detta. Det är en utmaning att samla de olika delarna i församlingen eftersom man upplever sig vara en församling i sig själv, i sin del. Kanske hade hen gjort saker och ting annorlunda nu om de vetat allt de lärt sig under resans gång. Samtidigt betonar hen hur viktigt det är att få använda "sitt hjärtas språk" för att uttrycka sin tro. Här kommer en viktig aspekt in och som vi har noterat i våra fältanteckningar. Gudstjänsterna med andra språk än svenska blir en plats där man verkar "få vara sig själv" om man har en annan kulturell och språklig bakgrund än den svenska. Det är märkbart hur betydelsefullt detta är för många av de som kommer till gudstjänsten.

Detta är en fråga som inte enbart handlar om integration, vill jag mena. Frågan om att få använda "sitt hjärtas språk" är, som jag ser det, en djupt teologisk fråga som varken jag eller Magnus har landat i något svar än. Till en början var jag personligen skeptisk till att dela upp en församling i olika språkgrupper just eftersom det inte riktigt verkar vara *en* församling. Samtidigt kommer just det teologiska fram och den fråga, som jag ser det, kommer ända in till det mest centrala av kristen tro, nämligen, "Vad innebär det att vara en upprättad människa i förnyad relation med Gud?".

Samtidigt visar forskning att språkfrågan också kan vara sammankopplad med frågan om makt och inflytande. De personer som bemästrar församlingens "officiella språk" har sämre förmåga att påverka församlingen och dess beslut. Det finns antydningar om detta även i intervjuerna eftersom många, nästan alla, poängterar att få svenskar med utländsk bakgrund engagerar sig i föreningsdemokratin i församlingen.

Det lyfter en annan central fråga. Vad är en församling? Hur individualistisk kan man se frälsningen? Paulus betonar ju just församlingen, att Kristus är en *kropp* med många lemmar. Relationen mellan människan och Gud verkar vara en av också mänsklig gemenskap. Hur ska den då vara strukturerad när det finns många språk och andra mångfaldsaspekter i en församling?

De församlingar som arbetar med en gemensam gudstjänst har fått göra stora förändringar i hur det firar gudstjänsterna. Det kan vara svårt att ställa om. Det kan innebära att man måste predika enklare, att språket måste anpassas eller att man behöver ta in annan sorts musik. Samtidigt nämner en pastor vad en av församlingens äldre, som nu inte längre är vid livet, medlemmar sa,

När karenera kom, då förstod jag varför jag var med i kyrkan. Han [den äldre medlemmen] hade varit med hela livet, det rullar på, och sen när det kommer människor så känner man att nu är det viktigt vad vi gör här, nu spelar det verkligen roll med vårt engagemang och gemenskap. Så jag tänker att... på det stora hela så har det påverkat församlingen positivt i en riktning där det vi gör blir väldigt aktuellt, eh... och centralt. För en del av oss är församlingen en plats man går till, för att fira gudstjänst ibland. För andra är det platsen där man har hela ens trygghet. Det gör ju nånting med helheten.

Det hårda arbete som det innebär att utforska Gud tillsammans här upplevs samtidigt som djupt meningsfullt av vissa i församlingen som har levt i församlingen länge. Det sättet jag tolkar det här citatet är att det spelar roll att vara en verklig mångfald – att upptäcka varandras olikhet och jobba med det. Det är utmanande, som i princip alla de vi har intervjuat har betonat och det sker kulturkrockar.

På ett mänskligt plan betyder detta att vi behöver uppjobba interkulturell kompetens i församlingarna, och inte minst de i ledningsposition. Något som Carin Hemmati betonar. I sin magisteruppsats om invandrares väg till medlemskap i Eumeniakyrkan ställer hon även de mycket viktiga och högst realistiska frågorna: Finns det gränser för mångfald? Och, Hur olika kan vi vara i en lokal församling? Hon hänvisar sedan till Jesus agerande över etniska gränser och till religionsvetaren Kathleen Graces-Foley som forskat om mångetniska församlingar i USA. Graces-Foley menar att, och jag citerar Hemmatis summering här, "[f]ör att den multietniska församlingen ska ha möjlighet att existera måste enskilda individer välja att gå över gränser vilket innebär att möta "den andre"" (Hemmati, 2021, s. 51).

Här leder Hemmatis insikt in till en viktig fråga eller insikt som jag och Magnus upptäckte i vårt arbete. Det är frågan om *viljan*. Vi anar att det inte bara handlar om att ha kunskap, eller värderingen att mångfald är viktig, utan även att viljan måste vara stark. Det är något vi ser hos de ledare som vi har intervjuat. Så gott som alla uttrycker vad vi skulle kunna kalla en stark vilja till mångfald och integration - vad som då behöver diskuteras är - hur ser ett ledarskap ut där viljan till mångfald och integration är förankrad i församlingen och leder till ett agerande där människor från olika bakgrunder, ålder och språk möter varandra i en kristen gemenskap? Kortare formulerat, hur ska en församlingen idag leva tillsammans så att olika folk samlas i Herrens hus för att be och prisas Gud på sina hjärtas språk?

Joseph Sverker